

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan mengkaji pelaksanaan dan keberkesanan kaedah pengajian al-Qur'an dalam kalangan masyarakat FELDA: Kajian di FELDA Bukit Goh, Kuantan Pahang. Kajian ini dijalankan di lapan buah kelas pengajian al-Qur'an yang terdapat di masjid, surau dan rumah sekitar FELDA Bukit Goh. Objektifnya ialah untuk mengkaji dan menyelidiki bentuk kaedah pengajaran yang digunakan oleh tenaga pengajar. Selain itu, ianya bertujuan untuk mengkaji bentuk pelaksanaan kelas pengajian al-Qur'an yang dilalui oleh masyarakat FELDA Bukit Goh dan seterusnya, mengenal pasti sejauh mana golongan ini boleh menguasai al-Qur'an selepas menghadiri kelas pengajian al-Qur'an. Kajian ini telah menggunakan metode kajian lapangan dan perpustakaan. Bagi mengukuhkan lagi data yang diperolehi, metode tinjauan, temubual dan pemerhatian juga turut digunakan. Datanya diterangkan dalam lima bab untuk menjelaskan kerangka teori dan latar belakang bagi menjawab keperluan permasalahan kajian. Dimulai dengan bab pendahuluan, kemudian disusuli bab satu yang membincangkan mengenai kaedah pengajian al-Qur'an di Malaysia. Manakala bab dua pula menerangkan perihal sejarah lokasi kajian iaitu FELDA Bukit Goh. Sementara bab tiga menjelaskan mengenai aktiviti dan kaedah pengajian al-Qur'an di FELDA Bukit Goh. Seterusnya, dalam bab empat pula menjelaskan tentang laporan penyelidikan dan analisis data. Dalam bab ini, metode soal selidik digunakan dengan mengedarkan borang soal selidik kepada 100 orang responden dalam kalangan pelajar kelas pengajian al-Qur'an di FELDA Bukit Goh. Kemudian, data-data soal selidik dianalisis melalui Program Sistem Statistik Pukal Sains Sosial (*Statistical Package For Social Science/SPSS*) Versi 17.0. Analisis statistik diskriptif seperti frekuensi, peratusan dan graf telah dijalankan dalam kajian ini, diikuti analisis korelasi Spearman r. Justeru, pada bab akhir pengkaji mengemukakan rumusan dan cadangan bagi penambahbaikan kajian susulan. Dapatan kajian menunjukkan bahawa terdapat hubungan yang signifikan antara kaedah pengajaran yang digunakan oleh tenaga pengajar, bentuk pelaksanaan pengajian yang dilalui oleh peserta dan tahap penguasaan al-Qur'an oleh golongan kajian selepas mereka menghadiri kelas pengajian al-Qur'an. Hasil soal selidik dan ujian keberkesanan mendapati kaedah pengajaran yang berkesan diikuti pelaksanaan kelas pengajian al-Qur'an yang sistematik mampu menghasilkan pelajar yang mahir dalam ilmu al-Qur'an. Permasalahan yang timbul boleh diatasi dan ini tidak memberi kesan negatif kepada pengajaran dan pembelajaran di dalam kelas. Hasil kajian ini perlu diambil berat oleh pihak berkaitan agar kelas ini dapat berjalan dengan baik, lebih menarik minat masyarakat FELDA serta mampu melahirkan insan yang sempurna selari dengan kehendak al-Qur'an dan al-Hadith.

ABSTRACT

This study aims to review the implementation and effectiveness of Quranic learning methodology among the FELDA community: A Study at FELDA Bukit Goh, Kuantan Pahang. This study was conducted in eight classes of Quranic learning available in the mosque and surrounding homes FELDA Bukit Goh. The objective is to study and research of teaching methods used by trainers. In addition, it aims to study the form of Quranic learning class traveled by FELDA Bukit Goh community and beyond, to identify the extent to which this group can capture al-Qur'an after attending a Quranic learning class. This study used the method of field study and library. To reinforce the data obtained, survey methods, interviews and observations were also used. Data described in five chapters to explain the theoretical framework and background for answering the research needs. Chapter begins with an advance, then followed by chapters that discuss a method Quranic learning in Malaysia. While chapter two describes the study area is about the history of FELDA Bukit Goh. While chapter three explains the activities and methods of Quranic learning at FELDA Bukit Goh. Next, in chapter four says that the research report and data analysis. In this chapter, the questionnaire method used to distribute the questionnaire to 100 respondents among the students of Quranic learning class in FELDA Bukit Goh. Then, the data analyzed through the Bulk Statistics System Program in Social Science (Statistical Package For Social Science / SPSS) Version 17.0. Descriptive statistics such as frequencies, percentages and graphs were carried out in this study, followed by r and Spearman correlation analysis. Thus, at the end of chapter summary and researchers to submit proposals for the improvement of follow-up study. The results showed that there was a significant relationship between the teaching methods used by trainers, the form of learning experienced by participants and the level of the Quran by the study after they had attended Quranic learning class. Results of questionnaires and tests the effectiveness of a teaching method that effectively followed by the implementation of Quranic learning class the students are able to systematically skilled in the art of the Quran. The problems can be overcome and this is not a negative impact on teaching and learning in the classroom. These findings need to be taken care of by the relevant parties so that this class can walk better, more appealing to the community and able to produce good FELDA perfect aligned with al-Qur'an and al-Hadith.

PENGHARGAAN

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Dengan nama Allah yang Maha Pemurah lagi Maha Pengasih. Segala puji hanya bagi Allah Tuhan sekalian alam, selawat dan salam diucapkan kepada junjungan besar Nabi Muhammad (s.a.w.), serta seluruh ahli keluarga dan para sahabat Baginda.

Bersyukur kehadiran Allah (s.w.t.) yang telah memberi kesejahteraan dan kelapangan masa sehingga saya dapat menyiapkan tesis ini bagi menyempurnakan pengajian saya di peringkat Sarjana.

Penghargaan dan ucapan terima kasih yang tidak terhingga dirakamkan kepada penyelia saya al-Fadhil Prof. Madya Dr. Mustaffa bin Abdullah yang telah banyak memberi bimbingan, nasihat dan tujuk ajar kepada saya. Segala pergorbanan masa yang beliau peruntukkan dalam penyeliaan tesis ini, serta pelbagai ilmu yang dicurahkan dalam proses pembelajaran amatlah saya hargai. Terima kasih juga saya ucapkan kepada semua pensyarah dan kakitangan di Jabatan al-Qur'an dan al-Hadith yang banyak membantu saya dalam menyiapkan pengajian saya.

Demikian juga, tidak lupa mengucapkan terima kasih kepada rakan-rakan KIPSAS yang membantu saya mendapatkan maklumat atau data, khususnya pensyarah-pensyarah Jabatan Dakwah dan Pengurusan KIPSAS, Ust. Ahmad Effat bin Mokhtar, Ust. Muhamad Fadlly bin Ismail dan Ust. Ainuddin bin Kamaruddin yang telah membantu dalam kerja-kerja memproses data serta individu-individu yang telah memberi kerjasama dalam kajian ini.

Penghargaan istimewa kepada bonda yang disayangi dan dirindui Hajjah Wan Salbeah binti Wan Manan yang sentiasa mendoakan kejayaan dan kebahagiaan anaknya. Tidak lupa dipanjatkan doa kepada Haji Mohd Jani bin Harun *rahimahullah* yang banyak menghabiskan masa dan tenaga bagi membesarkan anak-anak supaya berilmu dan bertaqwa, semoga rohnya tergolong dalam kalangan orang-orang yang soleh, *am̄n*. Seterusnya kepada seluruh ahli keluarga yang banyak memberi sokongan dan dorongan untuk saya dalam menamatkan pengajian ini.

Ungkapan penghargaan yang paling khusus untuk isteri yang tercinta Puan Suhaili binti Abdullah yang penuh kesabaran, kesetiaan, dan keikhlasan telah banyak memberi inspirasi serta galakan sepanjang pengajian ini. Kemudian kepada permata hatiku, Faiz Farhan, Uzma Afiena, Muhammad Haseef Najdi dan Nur Haseefa Nadhira sebagai penyuntik semangat dalam perjuangan yang suci ini.

Akhirnya didoakan buat semua yang membantu, semoga Allah (s.w.t.) memberi keberkatan dan kesejahteraan di dunia dan akhirat. *Am̄n Yā Rab al-‘Ālam̄n*.

Wassalamu’alaikum Warahmatullah Wabarakatuh.

Haizuran bin Mohd Jani
Jabatan Al-Qur’an dan Al-Hadith
Akademi Pengajian Islam
Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

JADUAL TRANSLITERASI HURUF ARAB

Transliterasi huruf Rumi ini berpandukan kepada Buku Panduan Penulisan Ilmiah, Akademi Pengajian Islam, edisi ke-3, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

a. Konsonan

Konsonan			
Arab	Roman	Arab	Roman
ء, ا	a, ʿ (Hamzah)	ط	ṭ
ب	b	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	th	غ	Gh
ج	j	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	kh	ك	k
د	d	ل	l
ذ	dh	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	هـ	h
س	s	و	w
ش	sh	ي	y
ص	ṣ	ة	h,t
ض	ḍ		

b. Vokal

Vokal Pendek	Transliterasi	Contoh	Transliterasi
_____ (Fathah)	a	قَاتَ	qanata
_____ (Kasrah)	i	سَلِمَ	salima
_____ (Dammah)	u	جُعِلَ	ju'ila

Vokal Panjang	Transliterasi	Contoh	Transliterasi
ا، ي	ā	كُبْرَى / بَابُ	bāb, kubrā
ي	i	وَكَيْلٍ	wakīl
و	u	سُورَةٌ	sūrah

c. Diftong

Diftong	Transliterasi	Contoh	Transliterasi
و_____	aw	قَوْلَ	qawl
ي_____	ay	خَيْرَ	khayr
و_____	uww	قُوَّةَ	quwwah
ي_____	iy, ī	عَرَبِيَّ	'arabiy/ī

SENARAI SINGKATAN KATA

Abd.	- Abdul
a.s	- 'Alayh al-Salam
bil.	- Bilangan
cet.	- Cetakan
Dr.	- Doktor
DPB	- Dewan Bahasa dan Pustaka
ed.	- Edisi
Ed.	- Editor
Hj.	- Haji
Ibid	- <i>Ibiden</i> (Rujukan pada tempat sama)
IPTA	- Institusi Pengajian Tinggi Awam
IPTS	- Institusi Pengajian Tinggi Swasta
JAIP	- Jabatan Agama Islam Pahang
J-QAF	- Jawi, Al-Qur'an, Bahasa Arab dan Fardhu Ain
jil.	- Jilid/ Juzuk
KAFA	- Kelas Agama Fardhu 'Ain
Kg.	- Kampung
MAIP	- Majlis Agama Islam dan Adat Resam Melayu Pahang
NGO	- <i>Non-government Organization</i>
no.	- Nombor
op.cit	- <i>Opere Citato</i> (Rujukan yang sama seperti sebelumnya)
Prof	- Profesor
r.a.	- <i>Raḍīya Allah 'Anh</i>
Sdn. Bhd.	- Sendirian Berhad
SPSS	- <i>Statistical Package for Social Sciences</i>
(s.w.t)	- Subhanahu wa Taala
(s.a.w)	- Sallallahu alaihi wa salam
terj.	- Terjemahan
t.t	- Tanpa tarikh
t.p	- Tanpa penerbit
UPEN	- Unit Perancangan Ekonomi Negeri

SENARAI LAMPIRAN

No. Lampiran	Tajuk Lampiran
Lampiran (A)	Surat Pengesahan Tajuk
Lampiran (B)	Surat Kebenaran Menjalankan Penyelidikan
Lampiran (C)	Surat Perakuan Kesahihan Soalan Soal Selidik
Lampiran (D)	Surat Perakuan Kesahihan Jawapan Soal Selidik Responden
Lampiran (E)	Senarai Jadual
Lampiran (F)	Senarai Rajah
Lampiran (G)	Senarai Temubual
Lampiran (H)	Set Borang Soal Selidik
Lampiran (I)	Set Borang Ujian Keberkesanan Kelas Al-Qur'an dan Tajwid
Lampiran (J)	Gambar Masjid dan Surau sekitar FELDA Bukit Goh, Kuantan Pahang

ABSTRAK	iii
ABSTRACT	iv
PENGHARGAAN	v
JADUAL TRANSLITERASI ARAB	vii
SENARAI SINGKATAN KATA	ix
SENARAI LAMPIRAN	x

BAB : PENDAHULUAN	1
Latar Belakang Kajian	2
Tujuan Kajian	3
Objektif Kajian	4
Permasalahan Kajian	5
Hipotesis Kajian	5
Skop Kajian	6
Metodologi Penyelidikan Lapangan	7
Penyelidikan Perpustakaan	8
Penyelidikan Lapangan	11
Data dan Analisis Kajian	14
Sistematika Penulisan	18
Definisi Tajuk	21
Kajian Literatur	22

BAB I : KAEDAH PENGAJIAN AL-QUR'AN DI MALAYSIA

1.1 Pengenalan	26
1.2 Sejarah Pengajian al-Qur'an di Malaysia	28
1.3 Kepelbagaian Kaedah Pengajian al-Qur'an di Malaysia	30
1.3.1 Kaedah Talaqqī Mushāfahah	31
1.3.2 Kaedah Tasmī'	32
1.3.3 Kaedah Tadārus	32
1.3.4 Kaedah Tikrār	33

1.3.5 Kaedah Imlā'i	33
1.3.6 Kaedah Baghdādiah	33
1.3.7 Kaedah Iqra'	35
1.3.8 Kaedah Qirā'atī	36
1.3.9 Kaedah Ḥattāwiyah	36
1.4 Tokoh Ulama dalam Pengajian Al-Qur'an di Malaysia	37
1.5 Pengajian Al-Qur'an Masa Kini	41
1.5.1 Pendekatan Pengajian Al-Qur'an Masa Kini	42
1.5.1.1 Pendekatan Pengajian Al-Qur'an di Rumah	43
1.5.1.2 Pendekatan Pengajian Al-Qur'an di Pondok	44
1.5.1.3 Pendekatan Pengajian Al-Qur'an di Sekolah	46
1.5.1.4 Pendekatan Pengajian Al-Qur'an di IPTA/IPTS	48
1.6 Kesimpulan	51

BAB II : SEJARAH FELDA BUKIT GOH

2.1 Pengenalan	52
2.2 Latar Belakang FELDA Bukit Goh	53
2.2.1 Pengeluaran Hasil Tanaman Kelapa Sawit	54
2.2.2 Carta Organisasi Pentadbiran	56
2.2.3 Populasi Penduduk	57
2.2.4 Perjanjian Hak Milik Peneroka	59
2.2.5 Institusi Peneroka	60
2.2.6 Tatatertib Peneroka	61
2.2.7 Aktiviti Kemasyarakatan	63
2.2.7.1 Aktiviti Keusahawanan	63
2.2.7.2 Aktiviti Koperasi	64
2.2.8 Kemudahan Infrastruktur	65
2.2.8.1 Perumahan Warga FELDA (PWF)	65

2.2.8.2 Dewan Serbaguna	64
2.2.8.3 Balairaya	66
2.2.8.4 Klinik Desa	66
2.2.8.5 Padang Permainan	66
2.3 Kesimpulan	67

BAB III : AKTIVITI DAN KAEDAH PENGAJIAN AL-QUR'AN DI FELDA BUKIT GOH

3.1 Pengenalan	69
3.2 Aktiviti Pengajian Al-Qur'an di FELDA Bukit Goh	70
3.2.1 Pengajian Al-Qur'an di Masjid	71
3.2.2 Pengajian Al-Qur'an di Surau	72
3.2.3 Pengajian Al-Qur'an di Rumah	73
3.3 Sukatan Pengajian Al-Qur'an di FELDA Bukit Goh	76
3.3.1 Tenaga Pengajar Pengajian Al-Qur'an	76
3.3.2 Tahap Kelayakan Tenaga Pengajar Al-Qur'an	78
3.3.3 Tempoh Pengajian Al-Qur'an	79
3.3.4 Waktu Pembelajaran Pengajian Al-Qur'an	81
3.3.5 Alat Bantuan Mengajar dalam Kelas Pengajian Al-Qur'an	82
3.4 Kaedah Pengajian Al-Qur'an di FELDA Bukit Goh	83
3.4.1 Kaedah Talaqqī Mushāfahah di Kelas Pengajian Al-Qur'an	85
3.4.1.1 Prinsip Kaedah Talaqqī Mushāfahah	87
3.4.1.2 Objektif Kaedah Talaqqī Mushāfahah	88
3.4.1.3 Ciri-Ciri Kaedah Talaqqī Mushāfahah	88
3.4.1.4 Analisis Kekuatan dan Kelemahan Kaedah Talaqqī Mushāfahah	89

3.4.2 Kaedah Tunjuk Cara	90
3.4.2.1 Panduan Kaedah Tunjuk Cara	90
3.4.3 Kaedah Soal Jawab Lisan	91
3.5 Kesimpulan	92

BAB IV : LAPORAN PENYELIDIKAN DAN ANALISIS DATA

4.1 Pengenalan	94
4.2 Metodologi Pengumpulan dan Analisis Data	94
4.2.1 Objektif Soal Selidik	95
4.2.2 Struktur Soal Selidik	96
4.2.3 Kajian Rintis	97
4.2.4 Lokasi Kajian	98
4.2.5 Kaedah Persampelan	99
4.2.6 Analisis Data	99
4.3 Hasil Kajian	100
4.3.1 Demografi Responden	101
4.3.2 Persepsi Responden Terhadap Keupayaan Diri Menguasai Al-Qur'an	107
4.3.3 Persepsi Responden Terhadap Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran yang Digunakan oleh Guru	114
4.3.4 Persepsi Responden Terhadap Pelaksanaan Kelas Pengajian Al-Qur'an	128
4.4 Analisis Korelasi	138
4.4.1 Analisis Korelasi Antara Kekekapan Membaca Al-Qur'an Dengan Tahap Keupayaan Diri Dalam Menguasai Al-Qur'an	138
4.4.2 Analisi Korelasi Antara Pengetahuan Ilmu Tajwid Dengan Tahap Keupayaan Membaca Al-Qur'an Mengikut Hukum Tajwid	139

4.5	Ujian Penilaian Tahap Keberkesanan Kelas Pengajian Al-Qur'an	140
4.5.1	Ujian Kelancaran Bacaan Al-Qur'an	141
4.5.2	Ujian Hafazan Al-Qur'an	144
4.5.3	Ujian Kefahaman Tajwid	147
4.5.4	Ujian Soalan Objektif Tajwid	150
4.5.4.1	<i>Makhrāj Hurūf dan Ṣifāt Hurūf</i>	151
4.5.4.2	Hukum <i>Nūn Sakinah dan Tanwīn</i>	153
4.5.4.3	Hukum <i>Mīm Sakinah</i>	155
4.5.4.4	Hukum <i>Isti'ādah dan Basmalah</i>	157
4.5.4.5	Hukum <i>Mad</i>	159
4.5.4.6	Hukum <i>Waqf</i>	162
4.6	Kesimpulan	164

BAB V : RUMUSAN DAN CADANGAN

5.1	Pengenalan	170
5.2	Rumusan Hasil Kajian	171
5.2.1	Pendekatan Kaedah Pengajaran Tenaga Pengajar	171
5.2.2	Bentuk Pelaksanaan Kelas Al-Qur'an di FELDA Bukit Goh	172
5.2.3	Masyarakat FELDA Bukit Goh Menguasai Al-Qur'an	173
5.3	Cadangan	175
5.3.1	Pendekatan Kaedah Pengajaran Tenaga Pengajar	175
5.3.2	Bentuk Pelaksanaan Kelas Pengajian Al-Qur'an di FELDA Bukit Goh	176
5.3.3	Masyarakat FELDA Bukit Goh Menguasai Al-Qur'an	176
5.4	Cadangan Kajian Susulan	177

BIBLIOGRAFI

179

SURAT PENGESAHAN TAJUK

SURAT KEBENARAN MENJALANKAN PENYELIDIKAN

SURAT PERAKUAN KESAHIHAN SOALAN SOAL SELIDIK

SURAT PERAKUAN KESAHIHAN JAWAPAN SOAL SELIDIK RESPONDEN

SENARAI JADUAL

SENARAI RAJAH

SENARAI TEMU BUAL

SET BORANG SOAL SELIDIK

SET BORANG UJIAN TAJWID

GAMBAR MASJID DAN SURAU SEKITAR FELDA BUKIT GOH